

Geef ons beroep terug!

Uitdagingen voor onderwijspersoneel in een diverse kennissamenleving

GOELE CORNELISSEN & RIET NACKOM

Binnen enkele weken krijgen alle vakbondsafgevaardigden een uitnodiging in de bus voor het congres van COC. Dit vijfjaarlijks congres zal ditmaal doorgaan in Eindhoven op vrijdag 28 en zaterdagvoormiddag 29 september 2018.

HET CONGRES

Het statutair congres is het hoogste beslissingsorgaan van COC. Het legt om de vijf jaar krachtlijnen en actiepunten vast. Die zetten de bakens uit voor de strategische en politieke werking van COC. Een belangrijk moment voor COC-vakbondsafgevaardigden en kaderleden!

Een congres voorbereiden doe je niet op enkele dagen. Daar gaat een lange periode van studie, informatieverstrekking, raadpleging en debat aan vooraf. De Commissie Interne Beleidsontwikkeling, samengesteld uit de nationale staf en studiedienst van COC en kaderleden van verschillende onderwijsniveaus, netten en provincies, startte vorig schooljaar met de afbakening van het congressthema en de inhoudelijke voorbereiding van het congres. Ditmaal zal het congres zich buigen over de opdracht van onderwijs in een diverse samenleving. Dit brede thema, net als de ontwerpkrachtlijnen en bijhorende actiepunten die de Commissie Interne Beleidsontwikkeling uitwerkte, werd de afgelopen maanden toegelicht en besproken op vormingsdagen en verder besproken met bestuursleden op nationaal en provinciaal niveau. Daar kreeg iedereen de kans om mee in gesprek te gaan over en mee vorm te geven aan de ontwerpkrachtlijnen.

Ook de aandachtige lezer van Brandpunt zal het thema niet ontgaan zijn. Regelmatig verschenen er artikelen en interviews die facetten van het congressthema onder de aandacht brachten: het belang van vakken, basisvorming in relatie tot vakken en vakkenclusters, beroepskwalificaties en vormend onderwijs, onderwijs en gelijkheid, grenzen van personalisering, de diversiteitsbarometer, de werkbaarheidsmonitor, leraren en hun beroepstrots... Ook in de komende Brandpuntnummers zetten we hier, in de aanloop naar het congres, verder op in. In een reeks van drie bijdragen schetsen we welke wetenschappelijke inzichten en visie op onderwijs, onderwijspersoneel en onderwijsvakorganisaties de

ontwerpkrachtlijnen en actiepunten die op het congres voorliggen ondersteunen.

COC wil in de voorbereiding naar en tijdens het congres stilstaan bij de uitdagingen en vragen waarmee een diverse kennissamenleving onderwijs confronteert, bij de beleidsevoluties en onderwijspraktijken die vandaag concreet gestalte krijgen en bij de gevolgen die dat heeft voor het onderwijspersoneel.

KENNISSAMENLEVING

Onze samenleving presenteert zichzelf vandaag als een kennissamenleving die permanent in verandering is. Enerzijds betekent dit dat men ervan uitgaat dat kennis, net als het vermogen om steeds nieuwe kennis te produceren – innovatie –, de grondstof is waar onze economie op teert. Vandaar het enorme belang dat beleidsmakers hechten aan de ontwikkeling van talent of leervermogen, aan levenslang leren en aan de zogenaamde 21^{ste}-eeuwse vaardigheden zoals leren leren, creatief zijn, ondernemerschap...

Deze ontwikkeling confronteert onderwijs en onderwijspersoneel met een aantal fundamentele vragen, zoals: 'Kan en moet de school voorbereiden op een permanent veranderende samenleving?', 'Wat moeten jonge mensen vandaag kennen en kunnen om voorbereid te zijn op deelname aan de samenleving van morgen?', 'Waar en hoe gebeurt die voorbereiding best? In onderwijs? Op de werkplek?', 'Wat is het belang van 21^{ste}-eeuwse vaardigheden?', 'En moeten vakken deel blijven uitmaken van het schoolse curriculum?'...

Anderzijds zijn kennis en informatie ten gevolge van bepaalde technologische ontwikkelingen ook bijna altijd en overal voorhanden. Ze zijn vaak letterlijk slechts op een muisklik verwijderd. Daardoor verandert niet alleen de samenleving. Ook de (jonge) mensen die onze scholen bevolken, zijn veranderd.

Opnieuw confronteert deze ontwikkeling onderwijs en onderwijspersoneel met fundamentele vragen, zoals: 'Verandert de rol van onderwijs en onderwijspersoneel als kennis en informatie bijna overal toegankelijk zijn voor iedereen?', 'Als technologie een centrale rol speelt in ieders leven, behoort technologische vorming dan tot ieders basisvorming?'.

DIVERSITEIT EN GELIJKHEID

De diversiteit of de verschillen tussen mensen in onze samenleving zijn vandaag heel zichtbaar, ook op school. Het kan gaan over verschillen op vlak van cultuur, taal, levensbeschouwing, leernoden, fysieke beperking... De uitdagingen om daarmee om te gaan, worden groter en tegen die achtergrond experimenteren scholen met nieuwe organisatievormen (bijvoorbeeld flexibele leertrajecten) en methodieken (bijvoorbeeld ontwikkelingsgericht onderwijs, zelfsturend onderwijs ...) die de leerling en diens persoonlijke noden en behoeften centraal stellen.

Deze gestage verschuiving in de richting van doorgedreven personalisering dwingt onderwijspersoneel om stil te staan bij een aantal fundamentele vragen, zoals: 'Vertrekken leraren van het verschil tussen (jonge) mensen of ligt de kracht van hun werk precies in het gegeven dat zij (jonge) mensen in de eerste plaats als leerling – en in die zin gelijke – kunnen aanspreken?', 'En welke instrumenten gebruiken ze om dat te doen?', 'Is doorgedreven maatwerk in onderwijs haalbaar en wenselijk?', 'Of staat een gepersonaliseerd onderwijsaanbod op gespannen voet met de vormende opdracht van onderwijs?'...

Terwijl verschillen tussen leerlingen heel zichtbaar worden, blijft ook de prestatiekloof tussen leerlingen in Vlaanderen, vergeleken met andere landen, erg groot. Intelligentieverschillen alleen volstaan niet als verklaring voor het feit dat kansarme leerlingen het systematisch slechter doen dan leerlingen uit kansrijke gezinnen. De wijze waarop de samenleving omgaat met inkomensherverdeling, huisvestingsbeleid, tewerkstellingsbeleid... bepaalt minstens voor een deel hoe groot de achterstand is waarmee sommige leerlingen onderwijs aanvangen. Maar ook tijdens de onderwijsloopbaan bepaalt de concrete organisatie of structuur van het onderwijs - het curriculum, het inschrijvingsbeleid, het attesteringsbeleid... mee in welke mate sociale posities van generatie op generatie doorgegeven worden.

Deze vaststellingen confronteren onderwijs en onderwijspersoneel met een aantal fundamentele vragen, zoals: 'Aanvaarden we dat afkomst een rol speelt in de kansen van leerlingen op kwaliteitsvol onderwijs?', 'Welke rol kan en wil het onderwijs spelen in het doorbreken van structurele achterstelling?', 'Kan en wil onderwijspersoneel die rol opnemen?'.

ONDERWIJSPERSONEEL ONDER DRUK

De uitdagingen zijn groot. De vragen die ze opwerpen zijn fundamenteel. De antwoorden die beleidsmakers formuleren, botsen echter vaak op weerstand bij onderwijspersoneel. Meestal gaat het niet om een behoudsgezinde reflex tegen verandering, maar om geëngageerde weerstand. Bepaalde ingrepen in onderwijs beperken immers de nodige ruimte voor onderwijspersoneel om goed onderwijs voor iedereen te blijven realiseren. En natuurlijk is er ook weerstand omdat de druk voor velen in onderwijs gewoonweg té groot wordt. De resultaten van de werkbaarheidsmonitor en van het rapport ziekteverzuim in het Vlaamse onderwijs waren ronduit zorgwekkend.

Tegelijk is er de dalende aantrekkelijkheid van het beroep. Er is een dalende instroom in de lerarenopleidingen en minder afgestudeerden stappen ook daadwerkelijk in het beroep. Daarnaast is er een toenemend aandeel leraren dat, eens ingestapt in het onderwijs, de job vroegtijdig verlaat.

Deze ontwikkelingen confronteren COC met een aantal fundamentele vragen, zoals: 'Hoe kan men de onrustwekkende cijfers van de werkbaarheidsmonitor en het ziekteverzuimrapport begrijpen?', 'Hoe kan men ervoor zorgen dat werken in onderwijs weer aantrekkelijker wordt en dat minder leraren het beroep verlaten?', 'Welke rol kan en moet COC als vakorganisatie in deze context spelen?'.

EN VERDER ...

Het congres is voor COC het uitgelezen moment om kritisch bij deze vragen stil te staan, een eigen visie op onderwijs, op onderwijspersoneel en op de vakorganisatie te formuleren en om te zetten in krachtlijnen en actiepunten.

Tijdens het congres zullen een vierhonderdtal deelnemers zich buigen over de ontwerpkrachtlijnen en actiepunten die daar voor liggen en over ingediende amendementen. Ze krijgen de kans om hun standpunten te beargumenteren, knopen door te hakken en finaal hun stem uit te brengen. De goedgekeurde krachtlijnen zijn het kompas waarmee alle COC-onderhandelaars die namens COC standpunten innemen, zij het op lokaal niveau, in de Vlaamse Onderwijsraad of op Vlaams niveau, zich de komende vijf jaar oriënteren in hun vakbondswerk. Ze zetten de bakens uit voor de werking van COC gedurende de komende vijf jaar.